

Datum : 9 mei 2019
Kenmerk : 20190003
Aan : het college van B en W van de Gemeente Oss
Betreft : Ongevraagd advies mantelzorg

Geacht college,

Op 29 mei 2016 heeft de toenmalige Wmo raad advies uitgebracht over het Mantelzorgbeleid in de gemeente Oss. In dit advies is toen specifiek aandacht en beleid gevraagd voor de jeugdige mantelzorger, de oudere mantelzorger, monitoren als stuurinstrument en competenties medewerkers Ons Welzijn m.b.t het signaleren van de complexe casuïstiek. Dit ongevraagd advies ligt in het verlengde van het advies van 29 mei 2016. Wat toen is geadviseerd is voor de Adviesraad Sociaal Domein Oss (verder als ASD Oss) nog steeds belangrijk.

De ASD OSS is sinds kort gestart met integrale werkgroepen. Een van deze werkgroepen is de werkgroep mantelzorg.

Wij hebben aangaande het beleid Mantelzorg in de kenniskring Wmo een uitleg gehad van de ambtenaar op dit dossier. Het verhelderend en prettig overleg leidde wat ons betreft tot de conclusie dat het beleid uit 2016 na enige jaren ervaring er mee opgedaan te hebben bijstelling behoeft.

Uitgangspunt voor dit ongevraagde hernieuwde advies zijn onder meer de volgende punten:

1. Uit cijfers ontleend aan informatie van www.mantelzorg.nl blijkt dat de overheid jaarlijks financiële middelen ter beschikking stelt voor mantelzorg ondersteuning.
2. Eveneens uit Mantelzorg.nl:
In Oss zijn 23.092 mantelzorgers van 15 jaar en ouder. Van deze 23.092 mantelzorgers verlenen er 20.206 langdurige zorg en 3.969 langdurig intensieve zorg. (CBS2017 en de publicatie van het CPB eveneens in 2017).
3. Onduidelijk en onvoldoende zicht op de resultaten. In de samenleving wordt er door overheden veel nadruk gelegd om zorg te verlenen door mantelzorgers. Mantelzorgers staan onder grote druk en mantelzorg neemt het leven van mensen grotendeels over.
4. Meer aandacht voor de mantelzorger. In het bijzonder voor de grote druk en de gevolgen van mantelzorg zoals bijv. eenzaamheid en de weer hierbij behorende problematieken.

De ASD Oss geeft hierbij aanbevelingen en advies voor een bijgesteld beleid dat herkenbaar is en transparant voor de burger.

Dit ongevraagd advies gaat uit van vier aandachtsgebieden.

- A. Beleid
- B. Mantelzorg steunpunt
- C. Financiën
- D. ONS welzijn.

A. BELEID

Mantelzorg is hulp of zorg die niet beroepsmatig verleend wordt, maar in de context van een persoonlijke relatie. De hulp of zorg is niet incidenteel maar langdurig. Het betreft de hulp of zorg die gerelateerd is aan een ziekte, beperking of aandoening – tijdelijk dan wel chronisch – en overstijgt de gebruikelijke en huishoudelijke zorg.

Mantelzorgers dragen in belangrijke mate bij aan een zorgzame samenleving door de zorg en ondersteuning van een naaste op zich te nemen.

Als we op termijn deze informele zorg en hulp in stand willen houden is het van belang om aan de mantelzorgers voldoende ondersteuning, informatie en advies te geven en de verantwoordelijkheid van de gemeente in deze goed te organiseren. Daarmee kunnen wij voorkomen dat zij overbelast raken en bereiken wij mogelijk dat zij het langer vol kunnen houden. De spanning die mantelzorg geeft, weten wij, stapelt zich namelijk in de loop van de tijd. Of wordt meer en meer een last door het ouder worden van de mantelzorg zelf. Mantelzorgers hebben vaak last van meerdere problemen zich uitend in onder meer onvoldoende nachtrust en eenzaamheid. Hierdoor ontstaan lichamelijke en psychische problemen.

Daarom is het belangrijk dat de formele en informele zorg elkaar steunen en kunnen vinden.

De wet langdurige zorg (Wlz) vormt samen met de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) en de Zorgverzekeringswet (Zvw), een samenhangend integraal wettelijk kader waarbinnen ook de verplichting is opgenomen om uitvoering te geven aan ondersteuning van mantelzorgers. Deze verplichting voor gemeenten om mantelzorgers te ondersteunen hangt nauw samen met de pijlers van de Wmo: zelfredzaamheid versterken, inzet van familie, burens en kennissen en de ambitie om mensen zo lang als mogelijk zelfstandig thuis te laten wonen.

De Wmo 2015 schrijft voor dat de gemeente Mantelzorg beleid ontwikkelt en daarin onder andere formuleert hoe zij mantelzorgers gaat ondersteunen. In het gemeentelijk beleid wordt opgenomen hoe de gemeente vorm geeft aan enige vorm van waardering.

Essentieel is hierbij aandacht voor de overbelasting van de mantelzorg. Tevens is het noodzakelijk aandacht te schenken aan de terugloop van het aantal mantelzorgers in de komende jaren. Voor zowel zorgvrager als mantelzorg dient een vorm van cliëntondersteuning beschikbaar te zijn.

Het opstellen van een nieuw beleidsplan vraagt om duidelijke interactie en afstemming met mantelzorgers. Wat willen zij, wat kunnen zij, wat hebben zij nodig. Echter ook afstemming met ervaringsdeskundigen en ondersteuners zoals GGZ, huisartsen, ouderenadviseurs, ouderenbonden, kerken en ONS welzijn.

In een beleidsplan zou naar onze mening naast wat hieronder volgt aandacht zijn voor de hoofdonderdelen: (Brief staatssecretaris aan de Tweede Kamer)

1. **Vinden:** Het bereiken van mensen die zorgen voor een naaste en daarnaast het matchen van vraag en aanbod.
2. **Versterken:** Het versterken van mantelzorgers in hun regie en positie.
3. **Verlichten:** Het organiseren van ondersteuning om ervoor te zorgen dat mantelzorgers de hulp kunnen blijven uitvoeren;
4. **Verbinden:** Het verbinden van de formele en informele zorg en ondersteuning samen met de mantelzorg en de verzorgende. Tevens continuering van zorg indien de mantelzorg uitvalt.

Vanuit het bovenstaande komt de ASD Oss tot de volgende aanbevelingen en advies om in een beleidsplan op te nemen:

ADVIES:

Schenk in een nieuw beleidsplan in het bijzonder aandacht aan en benoem de volgende onderdelen:

- De gemeente heeft de regie;
- Zorg voor een integraal beleid voor mantelzorg naar het voorbeeld van de Proeftuin Ruwaard. Integraal beleid en uitvoering zijn de kernwoorden hiervoor.
- Zorg voor afstemming en samenwerking met professionals, (zorg-) vrijwilligers en mantelzorgers opdat het leidt tot verlichting van de zorgbelasting.
- Zorg voor een wijkgerichte aanpak via de wijkteams en andere formele en informele kaders in een wijk. Betrek hierbij ook de wijk- en dorpsraden.
- Veranker het realiseren van een integraal beleid mantelzorg: Dit houdt onder meer in: het in beeld brengen, ondersteunen en waarderen van de inwoners met mantelzorgtaken mede ook om overbelasting te voorkomen;
- Bij het toekennen van zorg moet de gemeente niet primair uitgaan van hulp door een mantelzorger maar van het leveren van maatwerk en voldoende ondersteuning.
- Schenk aandacht aan de ondersteuningsbehoeften van mantelzorgers en doe hier onderzoek naar. De behoefte aan ondersteuning – ook financieel- is zeer divers en houdt verband met de persoonlijke omstandigheden van zorgvrager en mantelzorger.

Vormen van mantelzorgondersteuning zijn onder meer:

- educatieve ondersteuning;
- emotionele ondersteuning;
- financiële ondersteuning;
- informatie, advies en begeleiding;
- materiële hulp;
- praktische ondersteuning;
- respijtzorg ;
- vereenvoudiging van procedures.

Zie verder ook mantelzorg steunpunt.

- Neem aparte paragrafen op voor de volgende groepen mantelzorgers:
  - a. De betaald werkende (18 tot 67-jarige) mantelzorgers .
  - b. Mantelzorgers die zorgen voor een kind met een beperking .
  - c. Jonge mantelzorgers. Aandacht voor jonge mantelzorgers, hen tijdig weten te vinden en passende ondersteuning bieden is van essentieel belang. Neem in de opdracht aan ONS welzijn prominent de urgentie op voor het signaleren en ondersteunen van schoolgaande kinderen die voor hun zieke ouders zorgen en biedt hen ondersteuning. Geef hierin ook nadrukkelijk aandacht aan KOPP-kinderen (kinderen van ouders met psychische problemen).
  - d. Oudere mantelzorgers (65+) die intensief voor partner / ouder / vriend / kennis zorgen. Daarbij vormen vooral oudere mantelzorgers van 75+ die zelf ook gezondheidsklachten hebben een risicogroep. Omdat het sociale netwerk rondom ouderen kwetsbaar is, vraagt het juist voor deze groep extra aandacht.
  - e. Mantelzorgers met een andere culturele achtergrond. Mantelzorgers met een niet-westerse achtergrond zijn vaak zwaarder belast maar vragen minder snel om hulp.
  - f. Mantelzorgers van mensen met psychiatrische problematiek. Mensen die zorgen voor een naaste met psychische of psychiatrische problemen vormen een risicogroep. Het ziektebeloop is vaak onvoorspelbaar. Naast de emotionele betrokkenheid speelt ook het onbegrip in de samenleving spelen hierbij een rol. Deze mantelzorgers vinden het zelf moeilijk om naar hulp of ondersteuning te vragen.

- g. Mantelzorgers voor hulpvragers met dementie. Vanwege de groeiende groep ouderen, die bovendien gemiddeld ouder worden, is de verwachting dat deze groep dementerende ouderen ook zal toenemen.
De specifieke problematiek van de aandoening maakt dat we voortdurend toegerust moeten zijn om ook en juist deze mantelzorgers te ondersteunen.
- h. Mantelzorgers van palliatief terminale patienten.

B. MANTELZORG STEUNPUNT

Bij mantelzorg draait het om zorgen voor, zorgen hebben over, maar ook zorg tekortkomen. Het blijkt dat mantelzorgers veelal de weg niet weten naar hulp en ondersteuning. Het huidige beleid is niet transparant en inzichtelijke en roept vraagtekens op over de uitvoering. **Een mantelzorg steunpunt** kan hierbij een duidelijke ondersteuning bieden.

Een onafhankelijk mantelzorg steunpunt biedt ondersteuning aan mantelzorgers van alle leeftijden en in verschillende situaties. Vanuit een dergelijk steunpunt wordt geïntegreerd samengewerkt met andere organisaties om de balans tussen draaglast en draagkracht te behouden.

Een steunpunt biedt kortdurende ondersteuning gericht op preventie aan mantelzorgers. Hieronder verstaan we informatie en advies, praktische ondersteuning, het bieden van een luisterend oor en kennis van en doorverwijzen. Het doel van mantelzorgondersteuning is het verminderen van de draaglast en het vergroten van de draagkracht van mantelzorgers. Hierdoor kunnen zij meer grip op hun situatie krijgen.

Advies:

Voeg een herkenbaar steunpunt mantelzorg toe waarbij het volgende kan worden meegenomen:

- Dit mantelzorg steunpunt heeft in vergelijking tot de proeftuin Ruwaard overstijgende gemandateerde (financiële) bevoegdheden.
- De gemeente heeft de regie en de uiteindelijke verantwoordelijkheid als verantwoordelijke voor het sociale domein.
- Dit mantelzorgsteunpunt is een expertise centrum, verleent ondersteuning aan mantelzorgers in het bijzonder aan jeugdigen en ouderen en bemiddelt onder meer voor respijtzorg.
- Dit mantelzorgsteunpunt is herkenbaar voor de burgers en wordt bemenst door mantelzorg consulenten.
- Het mantelzorg steunpunt helpt en ondersteunt bij aanvragen voor de diverse voorzieningen bij de gemeente, Wet langdurige zorg, zorgverzekeraar en aanvragen voor een PGB. Het bemiddelt onder meer bij respijtzorg.
- Het steunpunt monitort de mantelzorg ontwikkelingen en verzamelt relevante informatie over mantelzorg.
- Communiceer regelmatig over het bestaan van dit Mantelzorg steunpunt.

C. FINANCIËN

De gemeente Oss heeft in 2018 van de Rijksoverheid € 857.275,26 ontvangen t.b.v. mantelzorg ondersteuning. De ASD Oss is van mening dat er geen of onvoldoende transparantie is over de aanwending van deze middelen.

Reeds in 2016 hebben wij in ons advies geschreven: *“Het is niet inzichtelijk hoe de beschikbaar gestelde middelen t.b.v. mantelzorg-ondersteuning zijn of worden aangewend. Er is weliswaar een mantelzorg compliment. Wij zijn van mening dat dit mantelzorg compliment slechts een klein percentage van de mantelzorgers bereikt”*.

Onduidelijk is nog altijd waarvoor deze gelden worden aangewend. De ASD Oss is natuurlijk bekend met het mantelzorgcompliment. Teleurstellend is het dat ook bij meerdere mantelzorgers slechts voor één mantelzorger een compliment kan worden aangevraagd door de mantelverzorgende.

In 2018 zouden ongeveer 1100 aanvragen voor dit compliment zijn ingediend.

Veel mantelzorgers hebben veel extra kosten voor parkeren, reizen, bewassing etc. etc. Dit zijn sterk oplopende kosten. Uit literatuur blijkt dat deze kosten kunnen oplopen tot de € 1000,00 op jaar basis.

ADVIES

- Maak de besteding van de financiële middelen (meer) transparant.
- Besteed tenminste de ter beschikking gestelde financiële middelen aan ondersteuning van mantelzorgers om het gewenste beleid uit te voeren.
- Laat alle mantelzorgers die meer dan 8 uur per week mantelzorg verlenen in aanmerking komen voor het mantelzorg-compliment.
- Kom alle mantelzorgers financieel tegemoet voor de kosten die zij vanwege het mantelzorg zijn buiten de reguliere privé uitgaven moeten maken.
- Mantelzorgers kunnen in aanmerking komen voor een PGB. Voer hier een actief beleid in. Ook hierdoor kan de druk op mantelzorgers worden verlaagd.

D ONS welzijn

De gemeente en ONS welzijn leggen bij gesprekken een grote nadruk op en doen een beroep op eigen kracht bij de zorgvrager en diens sociale omgeving. Echter daardoor worden veel mantelzorgers overbelast en zien wij helaas dat zij alleen nog maar leven voor mantelzorg.

Jongeren kunnen niet of nauwelijks jong zijn. Ouderen komen in een sociaal isolement en vele lichamelijke, maatschappelijke en ook financiële problemen doen zich voor. En bij ouderen zien wij vaak verlies van identiteit en verlies van hun partner omdat zij geen partner meer kunnen zijn. De plaats en de positie van de mantelzorger is in de relatie een totaal andere geworden.

Neem bij de verdere uitwerking van het beleidsplan met betrekking tot ONS welzijn de volgende aandachtspunten mee.

Advies

- Ontwikkel samen met Basisteams jeugd en gezin en Sociaal teams instrumenten om de mantelzorger te signaleren, te begeleiden en te ondersteunen.
- ONS welzijn volgt de beleidsuitgangspunten voor mantelzorgondersteuning zoals genoemd in het onderdeel Beleid en met name het model Proeftuin Ruwaard. Integraal beleid en uitvoering zijn de kernwoorden hiervoor.
- Bevorder en houd toezicht op een goede samenwerking met huisartsen, zorgverzekeraars, de Sociaal teams en mantelzorgers.
- Communiceer nadrukkelijk naar de mantelzorgers dat zij het niet alleen hoeven te doen en op steun kunnen rekenen.
- Positioneer de functie van ONS welzijn nadrukkelijk in de uitvoering van het beleid mantelzorg.
- Bevorder dat ONS welzijn activiteiten ontplooit ten behoeve van het welzijn van de mantelzorger.
- Monitor de resultaten : formuleer zoals genoemd in ons advies van 2016 outcome-indicatoren waarmee de effectiviteit van het werk van ONS Welzijn kan worden geobjectiveerd

Samenvattend:

Wij hopen met ons advies en aandachtspunten te bereiken dat mantelzorgers weten dat zij er niet alleen voor staan en op de steun van alle, onder de regie van de gemeente Oss bij de uitvoering van het Mantelzorg beleid betrokken, organisaties kunnen en mogen rekenen.

Vanzelfsprekend is de Adviesraad Sociaal domein Oss bereid om dit ongevraagde advies met u te bespreken.

Met vriendelijke groeten

Jaap Kool
voorzitter ASD Oss

Gerard Steverink
lid ASD Oss

Mart van Wanrooij
voorzitter kenniskring Wmo-ASD Oss

